

Tuula Hockman

Metsien maa

Historia

Metsien maa

Tuula Hockman

Metsien maa

Keskiajan historiaa

© 2015 Tuula Hockman

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-951-568-365-6

ESIHISTORIA

JÄÄN JA VEDEN VUOSITUHANNET

Jään ja veden maailma

Jää peitti pohjoisen Euroopan alueita sadantuhannen vuoden ajan. Kahdeksantoista tuhatta vuotta sitten sää alkoi lämmetä ja jää alkoi sulaa. Sekä jää että sen sulamisvedet peittivät vielä pitkään laajoja alueita ja jättivät jälkensä maaperään ja maisemaan. Ikivanha kallio kului tasapintaiseksi ja uurteiseksi samalla kun vapaasti virtaavat ja lainehtivat vedet kuljettivat irtainta maata, savea, hiekkaa, kiviä ja suuria irtolohkareitakin uusiin paikkoihin. Harjut muodostuivat.

Kun vesi vetäytyi ja maa kohosi syntyivät järvet, niistä ensimmäiset Suomen itäisimpään

(kaakkoisimpaan) kolkkaan jo yli 12 000 vuotta sitten. Sisä-Suomen suurten järvien arvellaan kuroutuneen merestä noin 9000 vuotta sitten. Tämän jälkeen vesistöt ovat muuttuneet monin tavoin. Pieniä ja matalia järviä on kasvanut umpeen. Myös vesistöjen virtaussuunnissa on tapahtunut muutoksia. Suurten järvien, Saimaan, Päijänteen, Pielisen ja Näsijärven vedet laskivat kaikki aluksi luoteeseen. Maan kohoaminen tällä suunnalla sai vesistöt kallistumaan ja lopulta tulviva vesi synnytti uusia lasku-uomia etelän ja kaakon suuntaan. Esimerkiksi Päijänteen vedet alkoivat virrata Heinolanharjun läpi nykyiseen Kymijokeen 6900 vuotta sitten. Näsijärven vedet puhkaisivat uuden uoman Pyykinharjun läpi 7500 vuotta sitten ja Pyhäjärveen laskeva Tammerkoski oli syntynyt. Saimaan nykyinen laskujoki Vuoksi syntyi 5700 vuotta sitten.

Maan kohoaminen jatkuu edelleen, vaikkakin hitaasti. Sisämaassa muutos on vähäinen, mutta

rannikolla muutoksen huomaa. Perämeren rannikolla maa kohoaa yhden metrin sadassa vuodessa, Suomenlahden rannikolla 30 senttimetriä samassa ajassa.

Jää ja vesi olivat hallinneet maisemaa tuhansien vuosien ajan. Tuuli oli puhaltanut aavan ja avaran maiseman yli. Vähä vähältä yhä enemmän maata oli jäänyt pysyvästi veden pinnan yläpuolelle. Ensimmäiset, ensimmäisiin luotoihin juurtuneet kasvit olivat vähäisiä ja maanmyötäisiä varpuja, vaivaiskoivuja ja pajuja.

Tämä varhainen maisema, johon vasta matala ja vaatimattoman näköinen kasvillisuus oli ehtinyt saapua, vesien lakeudet (Ancylusjärvi) ja vuolaat joet, ovat aivan kuin se maisema, jota suomalaisen kansanrunouden myyttirunot maailman luomisesta kuvaavat.

Tällaisen maiseman yllä kaarteli kansanrunon
sotka¹, ”suora lintu”. Tällaisesta maisemasta se
saattoi juuri ja juuri löytää pesän sijan. Kansanrunon
kertoman mukaan sija järkkäsi Luonnottaren
liikahtaessa, sotkan kirjavainen muna rikkoutui ja
osa siitä lennähti taivaalle. Päivä, pilvet ja öiset
tähdet olivat syntyneet:

”Mi munassa ylistä kuorta
ylisiksi taivasiksi
mi munassa alista kuorta
alisiksi on moa-emiksi,
mi munassa on valkiaista
sepä on kuusi taivosella,
mi munassa on ruskiaista
ne on päiväks taivosella,
mi munassa on kirjavaista
nep on taivosen tähiksi,
mi munassa on mustukaista
ne on pilviksi taivosella.”

Toisissa runoissa kerrotaan, miten Väinämöinen
on muotoillut merenpohjan ja loitsuissa kuullaan

¹ Jossain runon versioissa lintuna mainitaan kotka, joissain
joutsen.

tulen synty. Karhun synnystä on oma runokertomuksensa.

Nämä muinaista, arkaaista kulttuuria kuvastavat kertomukset ovat ainutlaatuiset. Myytin kerronta on jäykkää, niukkailmeistä ja yksivakaista, mutta siinä kuvastuu salaperäinen vakavuus. Myyttirunot ovat hyvin vanhaa perinnettä, mutta niiden syntyäikää ei pystytä arvioimaan. Niiden tunnelma tuntuu kuitenkin sopivan tuhansien vuosien takaiseen avarien vesien maisemaan.

Kun Suomen kansan vanhoja runoja kirjoitettiin muistiin, ne yleensä esitettiin laulettuina. Niihin siis liittyi sävel. Suomalaiseen kansanmusiikkiin kuuluisimpia soittimia on kantele, mutta myös monet erilaiset huilut ja pillit vaatimattomasta pajupillistä ovat olleet soittimina alkaen. Pajupilli on ollut tunnettu jo tuhansia vuosia ennen ajanlaskumme alkua, mahdollisesti ainakin

vasarakirveskulttuurin aikana, noin 2500 eaa. Soitto on kuulunut jo hyvin varhaiseen aikaan.

Kymmenentuhannen vuoden takaisin Antrean kalastajan tarvikkeisiin kuului jo joutsenenluonen huilu. Ehkä sillä houkuteltiin metsästettäviä lintuja, ehkä soitettiin ilon vuoksi. Huilu on yhdessä kalastajan tarvikkeiden kanssa löytynyt Antreasta 1900-luvun alussa.

Metsä

Vuosituhausien kuluessa jääkauden jälkeiset vellovat vedet rauhoittuivat. Salmet kapenivat ja mataloituivat. Vähä vähältä enemmän ja enemmän Suomen maaperää paljastui veden alta. Vedestä vapautuva maa sai lämpenevästä ilmastosta johtuen matalien koivujen lisäksi peitokseen pähkinäpensaita ja muita lehtipuita, vehreälehtisen jalavan, lepän, tammen ja lehmuksen.

Maamme historiaa varhaisina vuosisatoina metsä
keskipisteenä.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi